

בצרו לה פייסות! יחסר להם ממנין ארבע הפייסות. ובעל כרחך שרבי אליעזר בן יעקב שמוריד את הפייס של העלאת אברים מהכבש למזבח מוסיף במקומו את הפייס של המחתה, כדי להשלים למנין ארבע הפייסות.

ורבי יהודה שמוריד את הפייס של המחתה מוסיף במקומו את הפייס של העלאת האברים מהכבש למזבח.

ואי משכחת תנא אם ימצא תנא דתני חמש שסובר שהיו חמש פייסות בכל יום, **החוא תנא דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה**, אלא הוא סובר שהיה גם פייס למחתה וגם להעלאת אברים מהכבש למזבח.⁽¹⁾

כ-ב

מתניתין:

קרבן התמיד קרב לפעמים בתשעה כהנים. לפעמים בעשרה. לפעמים באחד עשר. לפעמים בשנים עשר.

לעולם לא פחות מתשעה ולא יותר משנים עשר.

כיצד?

הוא עצמו היה קרב בכל יום בשחרית בתשעה כהנים כמפורט לעיל במשנה [כה א] מהולכת אברים לכבש ואילך.⁽²⁾

בחג הסוכות נוסף עוד כהן, שהיה מעלה למזבח ביד אחד צלוחית של מים כדי לנסכם על המזבח בשעת הקרבת התמיד של שחר.

הרי כאן עשרה כהנים.

בין הערבים שבכל יום, היה התמיד קרב באחד עשר כהנים.

הוא עצמו בתשעה כמו בתמיד של שחר, ושנים נוספים שמעלים בידם שני גזירי עצים להוסיף על עצי המערכה.

שכך היא המצוה להוסיף שני גזירי עצים בין בתמיד של שחר בין בתמיד של שחר די הערביים. אולם בעוד שבתמיד של שחר די בכהן אחד שיעלם על המערכה הרי בתמיד של בין הערבים צריך שני כהנים לכך. ובגמרא יליף לה מקרא.⁽³⁾

להעלאת אברים מהכבש למזבח, וכלל זאת לא מנה התנא אלא תשעה כי לפעמים יקרה שאחד מהכהנים שזכה בהעלאתם למזבח בפייס הרביעי. והתנא אינו מונה אלא מספר הכהנים שלעולם אין פחות מהם וכלשונו "לא פחות ולא יותר". תוד"ה דתנן.

ובתו"ד כתב שמשנתנו לא מונה אלא עבודות שזכו בהן בפייס השני ואילו העלאת אברים מכבש למזבח היה בפייס הרביעי.

3. ובתמיד של שחר לא מנה את הכהן המסדר

1. עיין תוד"ה ואי, שביארו למה לא אמרה הגמרא דהוא תנא סבירא ליה דהיו מפייסין בנפרד לתמיד של בין הערבים ודלא כרבי יוחנן. וזה היה הפייס החמישי.

2. רש"י מפרש שהמשנה כרבי אליעזר בן יעקב שלא היה כהן נוסף להעלאת האברים מהכבש למזבח ולכן לא מנה התנא רק תשעה.

אולם התוס' מקשים על זה, דהרי המשנה הקודמת אתיא דלא כרבי אליעזר בן יעקב וא"כ רישא רבנן וסיפא רבי אליעזר בן יעקב. אלא שגם משנה זו סוברת כרבנן שהיה כהן נוסף

ואי סלקא דעתך דבתמיד של בין הערבים נמי מנסכין מים, אם כן, בחול של חג הסוכות נמי משכחת לה שנים עשר בתמיד של בין הערביים, שהרי בכל יום היה קרב באחד עשר, והיום נוסף עוד כהן לניסוך המים.

אלא, ודאי, שלא היה ניסוך המים בתמיד של בין הערביים.

אמר רב אשי: אף אנן נמי תנינא כן במשנה במסכת סוכה: ולכהן המנסך את המים אומר לו: הגבה ירך! כדי שנראה שאתה נותן את המים לתוך הספל המיועד לכך בראש המזבח, ולא יחדוך לצדוקי.

שפעם אחד נסך הכהן את המים על גבי רגליו, שהיה מכת הצדוקים שאינם מודים במצות ניסוך המים, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן.

ולמה היתה צריכה המשנה להשיענו שרגמוהו באתרוגים, אם לא כדי ללמדנו שניסוך המים אינו אלא בשעת נטילת לולב, דהיינו בתמיד של שחר.⁽⁵⁾ ומסקינן: שמע מינה.

תניא: רבי שמעון בן יוחאי אומר: מנין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזירי עצים בשני כהנים?

בשבת היה קרב התמיד של שחר גם כן באחד עשר כהנים.

הוא עצמו בתשעה כביום חול. ושנים נוספים שבידם שני בזיכי [כפות] לבונה של לחם הפנים, להקטירם על גבי המזבח.⁽⁴⁾

ובשבת שבתוך החג הסוכות נוסף עוד כהן, שנושא ביד אחד צלוחית של מים לניסוך.

הרי כאן שנים עשר כהנים.

גמרא:

אמר רבי אבא, ואיתמא רמי בר חמא, ואיתמא רבי יוחנן:

אין מנסכין מים בחג הסוכות אלא בתמיד של שחר.

ממאי, היכן שנינו זאת?

מדקתני מתניתין: ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים, ובכך נשלם המנין של שנים עשר כהנים.

ומשמע שדוקא בשבת. אבל בימות החול שבתוך החג לא יתכן שיגיע מספר הכהנים לשנים עשר.

כפי שני השני בהולכת אברים לכבש. תו' ישנים. [וכן בצלוחית של מים. תו"ט].

5. אעפ"י שאנשי ירושלים היו נוטלים כל היום אתרוגיהם בידיהם מ"מ מסתמא לא היו בעזרה בשעה שמקריבים תמיד של בין הערבים, כי לא היה אז זמן תפלה. תו' ישנים.

שני גזירי עצים כי זה היה קודם שחיטת התמיד והמשנה אינה עוסקת אלא בעבודות שמהולכת אברים לכבש ואילך אבל בין הערבים היו מסדרים שני גזירים אחר העלאת האברים לכבש. מאירי.

4. וזכו בהם הכהנים שעמדו לאחר הכהנים שזכו

קמשמע לן בהא דשינה הכתוב לשונו וכתב בפעם השניה "וערכו" בלשון רבים – דנעביד חד. שאת הסידור ראשון יעשה כהן אחד בלבד. ונעביד תרי. שאת הסידור השני יעשו שני כהנים!?

ומתצינן: אם כן, נימא קרא בפסוק אחד "ובער" בלשון יחיד, ובפסוק השני "ובערו" בלשון רבים.

אי נמי, יכתוב בפסוק אחד "וערד", ובפסוק השני "וערכו", שזה באותו לשון.

מאי "ובער" "וערכו", למה שינה הכתוב בלשונו?

אלא, שמע מינה כדקא אמרינן, שהפסוק השני מדבר בענין אחר לגמרי, בתמיד של בין הערביים, ולכן שינה בלשונו.

תני רבי חייא: הפיים שעשו על עבודת התמיד.

פעמים – זכו בו שלשה עשר כהנים. כאמור במשנה דלעיל [כה א] בפייס השני שבכל יום. (6)

פעמים – זכו בו ארבעה עשר כהנים. בחג הסוכות, שנוסף עוד כהן שמנסך את המים כאמור במשנתנו.

פעמים – זכו בו חמשה עשר כהנים. בשבת, שנוספו שני כהנים לבזיכי לחם

שנאמר "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש", דהיינו סידור שני גזירי עצים על המערכה.

אם אינו ענין לתמיד של שחר, דכבר כתיב ביה סידור שני גזירי עצים "ובער עליה כהן עצים בבקר בבקר וערד עליה העולה" – תניהו ענין לתמיד של בין הערביים.

ומכאן למדנו גם ששני כהנים צריכים לסדר את שני הגזירים של בין הערביים, שהרי כתיב "וערכו" בלשון רבים.

ומקשינן: ואימא אידי ואידי שני הכתובים מדברים בתמיד של שחר, ואמר רחמנא עביד, והדר עביד. שצריך לסדר פעמיים שני גזירי עצים בזה אחר זה?

ומתצינן: אם כן, נימא קרא "ובער" "ובער". שבשני הפסוקים היה צריך לכתוב בלשון שווה.

אלא ודאי שניהם אינם מדברים בענין אחד. אלא פסוק אחד מדבר בתמיד של שחר, והשני בתמיד של בין הערביים.

ואכתי מקשינן: לעולם שני הפסוקים מדברים בתמיד של שחר. ולכך שינה בלשונו, משום דאי כתב רחמנא גם בפסוק השני "ובער" – הוה אמינא: חד, אין, כן. תרי לא.

והיינו, שאת שני הסידורים יעשה כהן אחד בלבד.

התמיד ממש, שהרי דישון מזבח הפנימי והמנורה אינם לצורך תמיד. אלא שהיו עסוקין בעבודות בעת שהיו מקריבים תמיד של שחר. שיח יצחק.

וברש"ש תירץ דאנשי ירושלים היינו חשובים וצדיקים וכאן נאמר ורגמו כל העם.

6. רש"י. ואין הכונה שכולם עוסקים בעבודת

האיבר לכבש הוא מעלהו אח"כ למזבח. ולכן לא מנה אלא שלשה עשר בכל יום. ולכל היותר יתכנו ששה עשר כהנים.

מתניתין:

המשנה הקודמת מדברת בקרבן תמיד, שבא רק מהכבשים בני שנתם.

אבל איל, שהוא בן שתי שנים, אם הוא קרבן עולה — היה קרב באחד עשר כהנים.

כיצד?

הבשר, כלומר, האברים השונים בהמשך כהנים כמו בכבש [א. הראש והרגל. ב. שתי הידיים. ג. העוקץ והרגל. ד. החזה והגרה. ה. שתי הדפנות].

הקרביים שהם כבדים באיל מבכבש,⁽⁸⁾ והפולת והיין של המנחה הבאה עם הקרבן, שאף הם היו מרובים באיל מבכבש, שהסולת בכבש עשורון אחד ובאיל שני עשורונים, והיין בכבש רביעית ההין ובאיל שלישית ההין — בשנים שנים.

שני כהנים היו מעלים כל אחד מהם למזבח. הרי כאן ששה כהנים, וכיחד אחד עשר

הפנים.⁽⁷⁾

פעמים — זכו בו ששה עשר כהנים. בשבת שבתוך החג, שנוסף כהן לניסוך המים, ושני כהנים לבזיכי לחם הפנים.

ומקשינן: והתניא: פעמים שזכו בו שבעה עשר כהנים?

ומתצינן: ההיא ברייתא — דלא כרבי אליעזר בן יעקב, שאמר לא היה פייס נפרד להעלאת אברים מן הכבש למזבח.

אלא כרבי יהודה, הסובר שלא היה פייס למחתה, וממילא הוא מוכרח לסבור שהיה פייס להעלאת אברים מן הכבש למזבח [כדי שלא יחסר מארבע הפייסות שבכל יום]. וכדעת משנתנו [לעיל כו, א] שזה היה הפייס הרביעי.

ולדעתו הרי שבכל יום זכו ארבעה עשר כהנים בעבודת התמיד, שכן נוסף עוד כהן להעלאת האברים מהכבש למזבח.

ואם כן, בשבת שבתוך החג, זכו שבעה עשר כהנים.

ואילו הברייתא דרבי חייא סוברת כרבי אליעזר בן יעקב, שהכהן שזכה בהעלאת

8. מאירי. ובמלאכת שלמה כתב שההבדל בין איל לכבש הוא יותר גדול בקרביים מאשר בשאר האברים.

והריטב"א כתב שהיה ראוי שאף בכבש ישאו שני כהנים את הקרביים אלא שהגמרא דורשת להלן מקרא שצריך דוקא ששה כהנים בכבש. אבל באיל שלא הקפיד הכתוב על מנין הוסיפו בו כהן מפני כובד הקרביים.

7. רש"י. ואי אפשר לפרש בתמיד של בין הערביים שגם בו היו חמשה עשר כהנים, משום שאז לא היה פייס, כאמור לעיל שאין מפייסין לתמיד של בין הערביים. ואילו הברייתא מדברת על עבודות שזכו בהן ע"י פייס. לכך פירש"י בשבת. והיינו בין בתמיד של שחר שנוספו שני כהנים להקטרת בזיכים, ובין בתמיד של בין הערביים שהיה פייס נפרד בשבת, ונוספו לו שני כהנים לשני גזירי עצים. שיח יצחק.

(9) כהנים.

החזה והגרה בארבעה. החזה באחד והגרה בשלשה.

שתי ידיים — בשנים.

ושתי דפנות — בשנים. (11)

פר עולה היה קרב בעשרים וארבעה כהנים, לפי שאבריו כבדים ביותר. ואף הסולת והיין היו מרובים בו מבאיל.

כיצד?

הקרביים והסולת והיין — בשלשה שלשה כהנים, כל אחד. (12)

הראש והרגל היו טעונים שלשה כהנים. הראש באחד והרגל בשנים. (10)

במה דברים אמורים שהיו צריכים כל כך הרבה כהנים לכל בהמה ושעבודתם נקבעה על ידי פייס — בקרבנות ציבור, כגון כבשים בקרבן תמיד ופרים ואלים בקרבן

העוקץ והרגל טעונים ארבעה. העוקץ בשנים והרגל בשנים.

12. הקשה בשפת אמת דהא היין בפר היה בדיוק כפול מבשל כבש [דשל כבש רביעית ההין ובפר חצי ההין] ולמה לא די בשני כהנים. ותירץ דכיון שהיין צריך להיות במדה מדוייקת שלא יפחות ולא יגרע לכן היו צריכים שלשה כהנים כדי שלא ישפך בהליכתם על הכבש המשופע.

וכתב עוד דבזה מיושב שהרי לכאורה חצי ההין יין הוא עדיין כבד פחות מראש הפר וכדומה שהיה נישא בכהן אחד בלבד אלא שהטעם אינו מפני הכובד אלא כדי שלא ישפך. וכל זה ניחא אם שלשת הכהנים היו נושאים ביחד את כל היין. אך אם היו מחלקין אותו לשלשה כלים וכל כהן נשא כלי אחד שוב קשה דא"כ סגי בשני כהנים.

[הרדב"ז כתב שאפילו לדעת הרמב"ם שלא היו מחלקים את האברים לפי מספר הכהנים [עיין בהערה 10], מכל מקום את הקרביים והסולת והיין היו מחלקים לשלשה חלקים חלק לכל כהן, שהרי כאן לא שייך הטעם של "ולא נתחיה לנתחים" וממילא עדיף כך שהוא דרך כבוד שדומה כמי שנושא דורון ולא כמי שנושא משא. רדב"ז על הרמב"ם שם הי"ח].

9. את חביתו הכהן גדול לא הקריבו רק עם קרבן התמיד ולכן לא נמנה כאן. רבינו אליקים.

10. דעת הרמב"ם שלא היו מחלקים את האברים הגדולים של הפר לכמה חלקים שהרי נאמר "ונתח אותה לנתחיה" ודרשינן ולא נתחיה לנתחים אלא היו משאירים אותו שלם ומספר הכהנים האמורים היו נושאים אותו ביחד. הל' מעשה הקרבנות פ"ו הי"ט.

אולם הראב"ד [בתורת כהנים] כתב שאכן היו מחלקים את האברים של הפר למספר הכהנים הנושאים אותו ומה שאמרו ולא נתחיה לנתחים אינו שוה בכל הקרבנות אלא הכל תלוי במנהג המקום כיצד מחלקין את האברים לצורך סעודות מלכים וכדומה ואסור לחלק הנתחים בשונה מהמנהג. ולכן בפר היו מחלקים את האברים לחלקים קטנים יותר מבכבש. ויקרא דבורא דנדבה פרשתא ד' פ"ו אות ב'.

11. הסדר של האברים אינו סדר הקרבתם שהרי אינו מתאים לאף אחת מהשיטות של התנאים דלעיל אלא מטעם אחר נמנה כן. תוד"ה פר עיי"ש הטעם.

מוסף.

אבל בקרבן יחיד — אם רצה כהן אחד להקריב את כל הבהמה ובלא פייס (13) מקריב.

הפשיטן וניתוחן של אלו ואלו, של קרבנות ציבור ושל קרבנות יחיד, שוין בכך שהם כשרים בזר.

גמרא:

תנא בכרייתא: הפשיטן וניתוחן של קרבנות צבור ושל קרבנות יחיד, שוין בכך שהם כשרים בזר.

אמר חזקיה: מנין להפשט וניתוח ששוחה.

שנאמר "והפשיט את העולה, ונתח אותה לנתחיה. ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח".

ודייקנין מכך שלא נזכר "בני אהרן הכהן" אלא בנתינת האש, שרק נתינת אש בעיא כהונה, אבל הפשט וניתוח שכתוב לפני כן לא בעיא כהונה, אלא כשרין אפילו בזר.

ומקשינן: האי "בני אהרן הכהן" — מיבעי כו-א ליה לגופיה! ללמדנו שנתנית האש צריכה כהן, ואינו מיותר כדי לדרוש ממנו מיעוט להפשט וניתוח.

ומתרצינן: אמר רב שימי בר אשי: אשכחתיה לאביי, פגשתיו דהוה מסבר ליה לבריה כשהיה מסביר לבנו את הדרשה של חזקיה כך:

תניא בתורת כהנים: נאמר "ושחט" — ללמד ששחיטה בזר כשירה.

וכי מאין באת?

מאין הייתי לומד שהשחיטה פסולה בזר עד שנוקת להביא מקרא להכשירה?

ומשיבה הבריייתא: כי מכלל שנאמר "ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח", שומע אני אפילו שחיטה בכלל. שהרי גם היא צורך המזבח, ותיפסל בזר.

לכך תלמוד לומר "ושחט את בן הבקר לפני ה', והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם". מדכתיב בקבלת הדם ["והקריבו"]⁽¹⁾ כהונה,

הקרבן היה רשאי לבחור באיזה כהן שירצה מאותו בית אב וכאשר לא היה בוחר היו עושים פייס.

ובחזו"א כתב שלא מצינו שיהא לבעלים זכות זה אלא שאם שנים או שלשה כהנים רצו מפייסין ביניהם וההבדל בין קרבן יחיד לקרבן ציבור שבקרבן ציבור קבעו חכמים פייס לחובה ומצוה. או"ח סי' קכ"ו סקכ"א.

1. אעפ"י ש"והקריבו" הוא לשון הולכה מ"מ הכוונה לקבלה כיון שהוא כתוב לאחר שחיטה

13. רש"י. וכתב המל"מ לא ידעתי אם הדבר תלוי בדעת בעלים דלמי שירצו הבעלים יתנו או שכל הקודם זכה. ומפשטן של דברים מראה שכל הקודם זכה. אך קשה למה לא חששו חכמים לדלמא אתי לאינצויי בקרבן יחיד כמו שתיקנו בקרבן ציבור, והיה להם לתקן פייס גם כן בקרבן יחיד.

ואולי דוקא בקרבן ציבור חששו חכמים לאינצויי משום דחביב להם טובא עבודת ציבור. הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ט.

ובהגהות מהר"י לנדא עה"ג כתב שבעל